

2. Мельничук Л. Начало истории украинских IPO. Взгляд из Лондона/ <http://www.zerkalo-nedeli.com>.
3. Герасимова А. Публичная Украина/ <http://www.mm.com.ua>
4. Тараченко З. Стратегия выхода на IPOдиум // &. Стратегии. – 2006. – №6. <http://www.strategy.com.ua>
5. Коупленд Т., Колер Т., Муриен Дж. Стоимость компаний: оценка и управление./ Пер. с англ. М.: ЗАО «Олимп–Бизнес», 1999
6. Рид Стэнли Фостер. Искусство слияний и поглощений/ Стэнли Фостер Рид, Александра Рид Лажу; пер. с англ. – М.: «Альпина Бизнес Букс», 2004. – 958 с.
7. Інгільдєєва Е.Р. До питання щодо сутності вартості підприємства. Вісник національного університету водного господарства та природокористування. Збірник наукових праць. Економіка. Частина 4. Використання виробничих ресурсів підприємств і регіонів України. Рівне 2006. с.20–26
8. В.Е. Есипов, Г.А. Маховикові, В.В. Терехова. Оценка бизнеса. – СПб.: Питер, 2003. – 416с.
9. Эванс Фрэнк Ч., Бишоп Дэвид М. Оценка компаний при слияниях и поглощениях: Создание стоимости в частных компаниях/ Пер. с англ. – М.: Альпина Паблишер, 2004. – 332с.
10. Тополя І.В. Управление стоимостью компании: Дис. канд. экон. наук 08.00.05.– М., 2004. – 207 с. РГБ ОД, 61:04–8/2942
11. Криворотов В.В. Управление стоимостью. Оценочные технологии в управлении предприятием: Учеб. пособие для вузов/В.В. Криворотов, О.В. Мезенцев/ Криворотов В.В.; Мезенцев О.В. – М., ЮНИТИ, 2005. – 110с.
12. Мендрул О.Г. Управління вартістю підприємств: Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 275с.

Іртищева І.О.

РОЗБУДОВА КРЕДИТНОЇ КООПЕРАЦІЇ НА СЕЛІ

Вступ. Сільське господарство є рівноправним сегментом кредитного ринку в Україні. Тут зосереджено 16% кредитного портфелю банків. Така позиція сектору є результатом стабілізації макроекономічних показників, поліпшення підприємницького середовища на селі, визначеності прав власності на майно позичальників, запровадження стимулюючої політики держави тощо. Потенціал кредитного ринку щороку зростає, збільшуються обсяги грошового та товарного кредитування, однак потреба виробників у позикових коштах не забезпечується у повному обсязі. По короткострокових ресурсах вона покривається на 50%, а по довгострокових – на 2%. Отже, обмеженість кредитних ресурсів на селі зумовлена не стільки особливістю сільськогосподарського кредитування, а недостатньою можливістю фінансової інфраструктури щодо середньо та довгострокового кредитування. На сьогодні кредитні спілки стали потужним інструментом мікрокредитування на селі, що сприяє вирішенню проблеми нестачі кредитних ресурсів. До того ж отримання позички у кредитній спілці часто є більш простим та швидким, аніж у банківській установі.

Питання функціонування кредитних спілок розглядалось у багатьох публікаціях вітчизняних вчених, зокрема в працях В.Я. Амбросова та В.М.Онегіної [1], О.М. Третьяк [4], М.І. Маліка [2], В.І. Топіхи [3] та інших. Однак це питання є актуальним.

Постановка завдання. У роботі досліджено сучасний стан та перспективи розвитку кредитних спілок на селі, висвітлено світовий досвід. Основними методами досліджень є аналітичні.

Результати. Сезонна особливість сільського господарства зумовлює потребу в позикових ресурсах для усіх категорій виробників, однак нині позиковий ринок в аграрному сегменті формують переважно сільськогосподарські підприємства. З боку кредиторів цей сегмент наповнюють: комерційні банки, виробники та постачальники МТР, сільськогосподарських машин та техніки, а також підприємства переробної промисловості та інші.

Зовнішні та внутрішні джерела фінансування не забезпечують потреби виробників у ресурсах. За відсутності певного виду ресурсу часто, порушуючи правила грошових потоків, виробники спрямовують оборотні засоби для придбання довгострокових активів, або реалізують основні засоби для покриття поточних потреб виробництва. За розрахунками, потреба сільськогосподарських підприємств у мінеральних добривах забезпечується всього на 66%, у засобах захисту рослин – на 90%, у дизельному паливі – на 60%, бензині – на 40%, техніці – на 50%. Для формування машинно-тракторного парку та сільськогосподарських машин у 100% обсязі необхідні капіталовкладення в обсязі 60 млрд. грн. Зважаючи, що щорічний знос техніки перевищує темпи оновлення у 10 разів, а ринок довгострокових ресурсів сьогодні є вузьким, виправити цю ситуацію за декілька років неможливо. Кредитний ринок в аграрному сегменті потребує додаткового збільшення короткострокових ресурсів. Тоді можна очікувати поновлення парку техніки та використання ресурсів відповідно до технологічних норм.

Недостатньо активні на відкритому кредитному ринку особисті підсобні господарства (ОПГ). Оскільки їх потреби є невеликими і, крім того, розподілені протягом року, вони часто послуговуються загальним сімейним бюджетом. Розрахункова вартість купованих ресурсів на одне ОПГ (0,26 га ріллі) в середньому становить 900 грн. у рік, тому немає сенсу позичати цю суму за високих відсотків. Однак, внутрішні заощадження можуть ускладнювати фінансовий стан сімейних бюджетів. Для подолання бідності на селі необхідно розвивати мережу фінансових інституцій, які відповідають потребам дрібних виробників та можливостям щодо їх обслуговування (каси взаємодопомоги тощо). При необхідності здійснення значних капітальних вкладень (придбання техніки тощо) вони звертаються до кредитних інституцій.

Для розширення фінансування виробників необхідно залучати різні джерела та кредитні схеми: кредитування банками та кредитними спілками, надання техніки на умовах фінансової оренди та розстрочки заводами–виробниками, лізинговими компаніями. З подальшим розвитком перелічених інституцій потенційно можливий обсяг ринку короткострокових позик збільшиться.

Позичальники обирають кредиторів (вид кредиту) залежно від розміру потреби в позикових коштах, їх призначення, строку використання та власної платоспроможності і ліквідності. Так, крупне підприємство скоріше звернеться до банку, не великий фермер чи одноосібник – до кредитної спілки, партнерів або сусідів, ніж до комерційного банку. Це пояснюється простішою процедурою отримання кредиту, незначними додатковими витратами, або їх відсутністю взагалі. Деякі кредитні спілки в сільській місцевості, що не залучають додаткових ресурсів з інших джерел, пропонують невисокі кредитні ставки. Вони швидше працюють як каси взаємодопомоги, є малопотужними, але відповідають потребам і можливостям її членів.

Що стосується зарубіжного досвіду, то у Польщі, наприклад, в 1994 р. була створена агенція реструктуризації і модернізації сільськогосподарських товаровиробників, яка здійснює посередництво між кредитними організаціями і товаровиробниками з метою ефективного залучення інвестиційних ресурсів у сільське господарство. Нині у Польщі діє вісім кредитних ліній, за якими працює ця агенція. Для отримання кредитів по цих лініях фермеру необхідно скласти короткий бізнес–план і вчасно розраховуватися з банком – кредитором. Максимальна сума кредиту на одне фермерське господарство не може перевищувати 9 тис. дол. США, а для підприємств що займаються переробкою сільськогосподарської продукції – 3 млн. дол. Заставою під кредит може слугувати: житловий будинок або інші споруди, як сільськогосподарського, так і несільськогосподарського призначення; машини та механізми; основне стадо; майбутній врожай тощо. Гарантом сплати виступає держава в особі агенції.

Лінія кредитування фермерів віком до 40 років, використовуються якщо їх діяльність направлена на створення сільськогосподарських виробництв. Таке інвестування є одним із видів державної допомоги, що направлено на зменшення безробіття та пропагування сільського господарства. Мінімальний строк, на який надається таке кредитування до 3 років, максимальний – 10. Кредити надаються для утворення нових фермерських господарств, розвитку рослинництва та тваринництва, спорудження будинків і споруд для господарської діяльності, переробних підприємств тощо. З доплатою агенції такий кредит дається на умовах виплати 5,38%.

Кредитування модернізації молочної промисловості, здійснюється з метою розвитку молочної промисловості, реструктуризації та модернізації переробки, зниження цін на молочну продукцію, купівлі тварин основного стада, земельних ділянок для випасу худоби тощо. Кредит надається на строк від трьох до восьми років. Завдяки доплаті агенції, фермер може його отримати на умовах виплати 6,87% за наданий кредит.

Кошти лінії кредитування проектів, пов'язаних із створення нових робочих місць, надаються поза галузю сільського господарства. Інвестиції надаються для створення робочих місць у споживчій та обслуговуючих галузях. Кредити надаються під 13,4% строком до 6 років.

Кредитна лінія підтримки інноваційних проектів надається фермерам діяльність яких пов'язана з інноваціями у рослинництві та тваринництві, а також послугами, пов'язаними з впровадженням новітніх технологій у сільське господарство.

Доплати фермерам у зв'язку з стихійним лихом та іншими непередбачуваними явищами надаються фермеру, якщо він зазнав втрати від стихійного лиха: посухи, ураження сільськогосподарських культур шкідниками, загибелі їх від граду, повені, пожежі тощо. Кредити за цією статтею видаються на відновлення майна, посівів, стада тощо. Максимальний строк виплати по цим кредитам до 10 років, мінімальний – 3. При ставці комерційного кредиту 20–25%, фермер може взяти його за 5,38%, а різницю банку одразу платити агенція.

Політика кредитування фермерських господарств в Польщі є успішною. При такому фінансуванні банки охоче йдуть на кредитування фермерів, а ті, в свою чергу, мають можливість повертати ці кредити. Якщо ж фермер не в змозі розрахуватися за наданий кредит, банки, як правило, реструктурують цей кредит, дають новий або надають відстрочку по виплаті.

Досвід економічно–розвинених держав доводить, що без суттєвої зміни кредитної політики та відношення до сільськогосподарських товаровиробників, у тому числі й до фермерів, подальший розвиток сільського господарства неможливий.

В Україні активно йде процес створення системи кредитної кооперації європейського зразка. Згідно з розробленою міжнародними експертами у співпраці з науковцями Інституту аграрної економіки концепцією побудови такої системи, вона буде трьохрівневою. Перший рівень системи складатимуть кредитні спілки, які в перспективі, після внесення відповідних змін до законодавства, обслуговуватимуть не лише фізичних, а й юридичних осіб; другий рівень – регіональний – об'єднання (асоціації) кредитних спілок та місцеві кооперативні банки; третій рівень – центральний – всеукраїнська асоціація та центральний кооперативний банк. Саме так побудовані успішні кооперативні кредитні системи в більшості країн Європи. Вони діють уже понад сто років і довели, що системи самопомоги селян, які будуються знизу вгору, є життєздатними і спроби ефективно вирішити проблему забезпечення села кредитними ресурсами.

В Україні проблема забезпечення села кредитними ресурсами є надзвичайно гострою і важливою. Робота, спрямована на вирішення цього питання, ведеться в різних напрямках. Зокрема, в рамках програми ТАСІС Європейської Комісії впроваджується проект “Надання підтримки малим та середнім підприємствам на селі”, покликаний сприяти забезпеченню доступу малих та середніх підприємств на селі до кредитних ресурсів, диверсифікації кредитної системи України, створенню необхідної законодавчої та нормативної бази, розбудові системи кооперативного кредитування, інституційному розвитку кредитних спілок України, зростанню професіоналізму працівників кредитних установ та поширенню світового досвіду.

Важливу роль у становленні системи кредитної кооперації покликані відігравати асоціації кредитних

спілок. У Івано-Франківській області функціонує асоціація кредитних спілок (АКСІФ). Вона була зареєстрована у квітні 2005 року. Асоціація об'єднує 9 кредитних спілок і ще дві подали заяву на вступ. Загальна кількість членів кредитних спілок – учасників асоціації – 14 тисяч, їхні активи складають 8 млн. грн. Важливо, що кредитні спілки діють в усіх районних центрах Івано-Франківської області, бо це полегшує селянам доступ до кредитних ресурсів. Кредитні спілки – члени АКСІФ активно кредитують село, зокрема, надають кредити на розвиток зеленого туризму.

Висновок. Сьогодні потрібно серйозно підійти до питання розбудови кредитної кооперації на селі. Практика показала, що банківські структури не спроможні профінансувати кожного селянина, який отримав не велику земельну ділянку. Саме кредитні спілки мають реальні можливості істотного впливу на дрібний бізнес та приватне підприємництво на селі. Оскільки кредитування дрібного і середнього бізнесу – один з реальних шляхів досягнення добробуту в сучасному українському селі. Тому кредитні організації на селі знаходять нішу в ринковому середовищі, не створюючи конкуренції комерційним банкам.

Джерела та література

1. Амбросов В.Я., Онегіна В.М. Формування кредитного ринку в системі агробізнесу США // Фінанси України. – 2004. – №5. – С. 47–53.
2. Малік М.Й. Фінансово-кредитний механізм у розвитку аграрного підприємництва // Економіка АПК. – 2001. – №5. – С. 115.
3. Топіха В.І. Економічний механізм кредитування сільськогосподарських товаровиробників в Україні // Таврійський науковий вісник ХДАУ. – Херсон. – 2006. – В.46. – С. 146–151.
4. Третяк О.М. Кредитні спілки як ефективна форма мікрокредитування // Економіка АПК. – 2002. – №7. – С.100–107.
5. <http://www.ukrstat.dov.ua>

Кожокар Ю.В.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ МЕТОДИКИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЧИХ І ФІНАНСОВИХ ІНВЕСТИЦІЙ

Вступ. Світовий досвід сформував методологію досліджень оцінки ефективності виробничих і фінансових інвестицій у ВЕЗ, які з початку розвивалися стосовно до встановлення ринкової економіки, а потім до динамічних інтеграційних процесів економіки світового ринку. Щоб сформувати знання про ВЕЗ (предмет) необхідне системне та комплексне дослідження з урахуванням динамічного його розвитку. Практична за-требуваність такого роду наукових досліджень, не розробленість окремих, але в сучасних умовах дуже важливих питань теорії, практики, методології, методики оцінки ефективності у вільних економічних зонах свідчить про актуальність даної проблеми.

Постановка завдання. Ціллю статті є розробка методичних рекомендацій з оцінки ефективності виробничих інвестицій, висвітлення світового досвіду оцінки ефективності виробничих і фінансових інвестицій у вільних економічних зонах.

Результати. Методика оцінки ефективності у вільних економічних зонах ділиться на методику ефективності виробничих інвестицій та методику фінансових інвестицій. Ефективність виробничих інвестицій (капітальних вкладень) характеризує економічні, соціальні або інші результати і господарську доцільність їхнього здійснення у вільних економічних зонах. Основою оцінки доцільності капітальних витрат у ВЕЗ служить порівнювання вигідності того чи того проекту за умови обмеженості капіталу як ресурсу та забезпечення найбільших прибутків через реалізацію найліпшого з кількох варіантів (проектів) інвестицій. Офіційна методика оцінювання ефективності (доцільності) капітальних вкладень ВЕЗ передовсім визначає загальні положення. Найбільш суттєвими з них є такі:

- По-перше, розрахунки економічної ефективності капітальних вкладень застосовуються за: розробки різних проектних і планових (прогнозних) документів; оптимізації розподілу реальних інвестицій за різними формами відтворення основних фондів; оцінювання ефективності витрачання власних фінансових коштів підприємства.

- По-друге, у розрахунках визначають загальну економічну ефективність як відношення ефекту (результату) до суми капітальних витрат, що зумовили цей ефект. Витрати та результати обчислюють з урахуванням чинника часу. На підприємствах економічним ефектом капітальних вкладень служить приріст прибутку (госпрозрахункового доходу).

- По-третє, з метою всебічного обґрунтування та аналізу економічної ефективності капітальних вкладень, виявлення резервів її підвищення використовують систему показників – узагальнених і поодиноких. До узагальнених показників належать період окупності капітальних витрат (кількість років або місяців, за які відшкодовуються початкові інвестиції) та питомі капітальні вкладення (у розрахунку на одиницю приросту виробничої потужності або продукції) – капіталомісткість. Окрім узагальнених до системи входять такі поодинокі показники, що підлягають спільному комплексному аналізу: продуктивність праці; фондовіддача; матеріаломісткість (енергоємність), собівартість, якість і технічний рівень продукції; тривалість інвестиційного циклу; величина соціального ефекту (як порівняти із соціальними нормативами); показники, що характеризують поліпшення стану навколишнього середовища.